

Непознатото Карлово

За всеки българин от моето поколение, от това на децата и внуците ни, каже ли се Карлово, асоциацията е ясна – родното място на Васил Левски. В ония вече далечни времена от средата на миналия век, като деца (в изпълнение на училищните програми за патриотично възпитание) всички ние, от цялата страна, през някоя от пролетните си ваканции се натоварвахме на влак или автобус, помъкнали чанти и торбички с варени яйца, сиренце, домати и кюфтенца, преметнали връз крехките си рамена навито на руло старо одеяло, и хайде да опознаваме родината! Спяхме по гимнастически салони, върху дюшemetата и паркетите на класни стаи, висяхме по гарите в очакване на някой влак, който естествено никога не идва навреме, и набъбвахме като патриоти.

Така и аз по тази линия за първи път посетих Карлово и се запознах с дома на Апостола. По-късно, вече възмъжал патриот, съпровождах като преводач другарски делегации от братска Чехословакия и на няколко пъти разглеждах отново дома-музей, превеждайки разказа на екскурзовода. Другарите домакини, развеждайки ни по най-представителни обекти на градящия се социализъм, сигурно са разказвали по нещичко и за града си, но много май не си спомням. Разни ми ти там заводи, от които най-известен бе комбинатът за трактори, който произвеждаше зелен малогабаритен

трактор марка „Болгар“ (дали го има още?) и беше гордостта на българското социалистическо селскостопанско машиностроене. Естествено ставаше дума и за българската роза (нали бяхме в Розовата долина!), за розовото масло и разни козметики на негова основа. Останал ми е обаче спомен, че Карлово е градът с най-голям брой слънчеви дни в България – цели 300! За броя съм сигурен, не съм уверен обаче дали това е реминисценция от преподаването на екскурзоводство в Бургас или от посещенията ми с делегации. Така или иначе това бе всичко, което знаех за недалечния

от Пловдив град и то ми бе напълно достатъчно.

Докато видях нашумелия филм на режисьора Стефан Командарев „Светът е голям и спасение дебне отвсякъде“. Освен че филмът приятно ме изненада и определено ми хареса, впечатлиха ме сцените от родния град на героите. Уличките, калдъръмите, къщите от възрожденски тип. Странно, това не бе Старият Пловдив, нашите кинаджии обикновено снимат него, къде ли може да е тази носталгична красота? Така ми се прииска да я видя наживо. Не помня как и от кого (ах, тази неверница паметта!), но узнах, че епизодите са

снимани в Карлово. Ха, че то е на две крачки от Пловдив, непременно трябва да го посетим.

И както обикновено става в нашето семейство, при всяко наше желание нещо да посетим или видим, появяват се добри хора, които улесняват реализацията на мечтаното ни желание. Та така и сега. При едно от есенните ни завръщания в България и Пловдив, бяхме поканени от мили млади хора от Сопот, (с които естествено се бях сприятелил, скитайки с тях по пражките забележителности и кръчми!) да им гостуваме. След класическа българска трапеза, щедра на чувства, мохабети, ядене и пиене, след сладката отмора, на другия ден пожелахме да останем сами в Карлово и оттам да си се приберем в Пловдив.

Разходката ни започна от центъра и първата сграда, която ни впечатли бе... джамията?! Странно, нямаше никакъв спомен да съм я виждал. При това постройката е архитектурно импозантна, красива. Почувствах се глупаво, откъде ли се е взела, там нали Карлово е един от най-българските градове?! Когато се прибрахме в Пловдив, веднага побързах да разгадаем загадката с помощта на чичко Гугъл.

Най-старите следи от живот датират от новокаменната /неолитната/ епоха / VI хил. пр. Хр./ – местността „Ясъ тепе“ западно от Карлово е съществувало неолитно селище.

Предполага се, че името Карлово

произлиза от името на някой си Карлъ Заде Али бей: Карлъ'ова – земя на Карлъ. Според друго предание името на града идва от Карлъ Ова, което значи „снежно поле“.

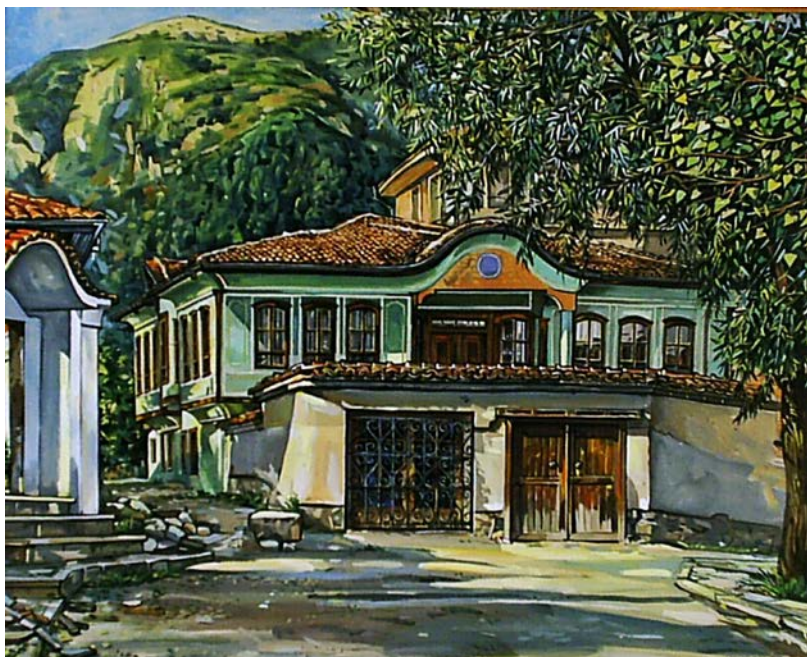
Карлъ Али бей около 1482–1485 г. получава от султан Баязид II в частно владение (мюлк) подбалканското село Сушица. През 1496 г. превръща това владение от мюлк във вакъф. Това пак означава недвижим имот или движимо имущество, но не в частна собственост, а представено такова за религиозни или благотворителни цели. Така доходът от вакъфа отива за издръжка на мюсюлмански религиозни обекти. Това обяснява и построяването на споменатата джамия в някогашното село Сушица, което в следващия век прераста в град, който започва да се нарича Карлово. Карлъ Али бей издига и най-старата запазена сега постройка в Карлово — Куршум Джамия (1485), наречена така заради оловния ѝ покрив. За построяването ѝ се използват материали от разрушения манастир „Свети Спас“. Днес Куршум Джамия е обявена за паметник на културата.

През Възраждането процъфтяват занаятите – казанджийство, обушарство /папукчийство/, дюлгерство; железарство; стъklarство; производство на барут; златарство и др. Карловци първи използват медни казани за дестилация на розовото масло. Още през 1820 година тук за били засети 6000 дка розови градини

В средата на XIX в. са построени две църкви – „Св. Николай“ и „Св. Богородица“, около 1810 г. възниква първото училище. Образователното дело в Карлово достига своя разцвет, когато през 1828 г. учител в града става Райно Попович и учителства там почти 24 години. На 11 май 1861 г. в Карлово е основано читалището, а през 1869 г. е създадено Женското дружество.

Спуснахме се по широката улица, която води на юг от джамията, и в уличките наляво, после надясно започнахме да ги издиряме една по една.

Тук-там две-три сгушени една до друга, но не в цял ансамбъл, както е в Стария Пловдив или в Копривщица, например. Ала и в това имаше някаква прелест. Сред съвременни домове с китни градинки и плодни дръвчета из дворовете, зад високи дувари се кипри двуетажна красавица с типичните еркери и ярки цветове. Личеше си, че са реставрирани и поддържани, но така и не разбрахме дали някой сега живее там или са предоставени някому за културни цели. Пък и имаше ли значение – ние се наслаждавахме на едновременното им обаяние и атмосферата, които струяха от тях. За нас имаше нещо романтично да криволичим из уличките и да се радваме на всяко свое ново откритие. Особено внимание отделихме на дома на двамата големи родолюбци – братята Евлоги

и Христо Георгиеви, въпреки невъзрожденския му тип. Че как инак, та нали в младоста си почти ката ден ги виждахме като бронзови стожери пред общата ни Алма Матер. Има и художници, които, омагьосани от тази непозната красота на Карлово, я увековечават в своите платна. Познавам един от тях – Борислав Ждребев. След като бях споделил с него, че съм очарован от възрожденските си открития в Карлово, той ми изпрати свои картини. Ако и вие сте художник или обичате да снимате и търсите красиви обекти за вдъхновение, горещо ви препоръчвам да посетите Карлово и да се отдадете на споделеното търсачество. Защото описаната красота не е, както бива, нито в центъра, нито по пътя от София или Пловдив. А като възнаграждение за предприетото романтично приключение по наша препоръка, ще ви издам и още една от тайните на Карлово. А може и да не е тайна за вас, знам ли. След подобна разходка краката и апетът ви сами ще ви понесат към някое от малките симпатични ресторантчета в този край на града. И ако сте любители на националното ни вече аперативно питие ракията, а и обичате анасоновия привкус, то непременно си поръчайте карловска анасонлийска. Избора на мезето оставам на вас и – на здраве! Та така...

Васил Самоковлиев

Бележити карловци:

Карлово е родният град на Васил Левски – национален революционер, организатор на националноосвободителното движение, създател на Вътрешната революционна организация, организатор на комитетската мрежа с цел освобождение на България от турско робство.

В Карлово е роден и д-р Иван Богоров – публицист, преводач, издател на първия български вестник „Български орел“, автор на първата българска граматика, Ботьо Петков – учител, книжовник, публицист и общественик; баща на великия поет и революционер Христо Ботев; Христо Попвасилев, основоположник на женското образование в града.

С Карлово са свързани и имената на: Иван Попов – основател на българския театър и негов историограф; Пешо Радоев – основоположник на балетното изкуство; артистите Васил Кирков и Елена Снежина; Райна Касабова – първата жена в света, летяла на боен самолет; Анка Ламбрева – първата българска околосветска пътешественичка; алпиниста Христо Проданов; Иван /Джон/ Ночев – ракетен конструктор и др.

Карлово дава на България и двамата най-щедри дарители – братята Евлоги и Христо Георгиеви, дарили средства за Софийския университет „Св. Климент Охридски“, както и за болници, църкви и училища.

Паметникът на Васил Левски е издигнат в Карлово на площада между двете църкви по проект на Марин Василев през 1907 г. На пиедестала на паметника са изписани имената на загиналите през юли и август на 1877 г. карловци, възприели веруюта на Левски: „Нам свобода и човешки правдини трябват!“ **Национален музей „Васил Левски“** Родната къща на Апостола на българската свобода Васил Левски се намира в западната част на Карлово. Къщата е построена в края на XVIII век от Кунчо Иванов, дядото на Левски, а след това е обитавана от двамата му сина Иван и Вълчо Кунчеви. Възстановена е през 1933 г. с помощта на гражданите на Карлово и войници от местния гарнизон и е отворена за посещение като музей през 1937 г. Представлява скромна едноетажна сграда със спалня, гостна, зимник, работилница и бояджийница. Възстановени са и калдъръменият двор, чешмата с бистра старопланинска вода, чемширите и китната градинка, дуварите, старата асма. Комплексът включва още експозиционна зала, Чардаклиевата къща, в която е живяло семейството на лелята на Апостола Дона Чардаклиева, Онбашиевата къща и параклиса „Всех святих българских“, където се съхранява най-ценната реликва – косите на Апостола.